

# ภาวะไข้จากการขาดน้ำของทารกแรกเกิด ในโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17

บุญชัย รัตนพงศ์เลขา

รพ. สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17

## ABSTRACT :

**Rhatanaponglekha B. Dehydration Fever of the Newborn in Somdejphrasangkharaaj 17 Hospital. (Region 7 Medical Journal 1996 ; 2 : 135-141).**

Department of Pediatrics, Somdejphrasangkharaaj 17 Hospital, Supanburi, Thailand.

Dehydration fever of the healthy newborn infant in Somdejprasangkharaaj 17 hospital was retrospectively studied. There were 1,050 healthy neonates who were born in 1994 and fed breast milk only. The incidence of fever was higher than 1,046 healthy neonates who were born in 1991 and fed breast milk with 5% dextrose in water ( $P < 0.01$ ).

**บทคัดย่อ :**

บุญชัย รัตนพงศ์เลขา. ภาวะไข้จากการขาดน้ำของทารกแรกเกิดในโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17. (วารสารแพทย์เขต 7 2539 ; 2 : 135-141).

กลุ่มงานกุมารเวชกรรม, รพ. สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17, สุพรรณบุรี.

ผลการศึกษาข้อมูลภาวะไข้จากการขาดน้ำของทารกแรกเกิดปกติ ในตึกสูติกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 ทารกที่มีสุขภาพแข็งแรง จำนวน 1,050 ราย ซึ่งดื่มน้ำนมแม่เพียงอย่างเดียว ตามโครงการสายสัมพันธ์แม่ - ลูก ในปี พ.ศ. 2537 พบอัตราการมีไข้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับทารก 1,046 ราย ในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งจะดื่มนมแม่พร้อมกับดูด 5% Dextrose in water ร่วมด้วยในระหว่างที่รอให้น้ำนมแม่มีเพียงพอ ( $P < 0.01$ )

## บทนำ

ภาวะอุณหภูมิสูงในทารกแรกเกิด ( $38 - 39^{\circ}\text{C}$ ) โดยที่ทารกเป็นปกติ จะพบได้เป็นครั้งคราว เชื่อว่าในทารกที่ดื่มนมแม่เพียงอย่างเดียวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าว เนื่องจากร่างกายได้รับปริมาณน้ำน้อย<sup>1</sup>

จากการดูแลทารกแรกเกิดในโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 พบทารกที่มีไข้ (อุณหภูมิตั้งแต่  $38.0^{\circ}\text{C}$  ขึ้นไป) อยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อโรงพยาบาลฯ ดำเนินโครงการสายสัมพันธ์แม่ - ลูก ซึ่งทารกแรกเกิดจะดื่มนมแม่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้อาหารน้ำอื่นเพิ่มเติม ผู้รายงานจึงได้ทำการศึกษาปัญหาการมีไข้ในทารกปกติ ซึ่งมีผลกระทบจากการที่ทารกดื่มนมแม่เพียงอย่างเดียว

## ผู้ป่วยและวิธีการ

ได้ศึกษาเปรียบเทียบจากข้อมูลรายงานทารกแรกเกิดในตึกสูติกรรม ของโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 โดยสภาพของตึกสูติกรรมจะอยู่บนชั้นที่สองของอาคารคอนกรีตขนาด 2 ชั้น หลังคามุงด้วยกระเบื้อง สภาพห้องเป็นห้องรวมมีมุ้งลวดช่วยกันยุงและแมลง ใช้พัดลมโคจรในการระบายความร้อน ทารกจะอยู่รวมกับมารดาบนเตียง โดยมีเตียงของมารดา จำนวน 20 เตียง ทารกที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

**กลุ่มที่ 1** คือทารกที่เกิด ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2534 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2534

**กลุ่มที่ 2** คือทารกที่เกิด ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2537 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2537

ทารกที่เลือกเข้าในการศึกษา คือทารกที่คลอดปกติ (normal delivery) มีน้ำหนักแรกเกิด ตั้งแต่ 2,000 ถึง 3,800 กรัม และอยู่ในโรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 72 ชั่วโมง

ทารกที่คัดออกไปจากการศึกษา ได้แก่

1. ทารกที่ไม่ได้คลอดตามปกติ เช่น คลอดโดยการผ่าตัดทางหน้าท้อง คลอดโดยใช้คีมหรือเครื่องดูดสุญญากาศ

2. ทารกที่มีน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,000 กรัม

หรือมากกว่า 3,800 กรัม

3. ทารกที่มีตัวเหลืองและต้องฉายแสง (Photo therapy)

4. ทารกที่ต้องอยู่ในตู้อบ

5. ทารกที่มีภาวะ asphyxia หรือต้องใช้เครื่องช่วย

หายใจ

6. ทารกที่มีอาการป่วย หรือต้องให้ยาปฏิชีวนะ หรือต้องให้น้ำเกลือทางเส้นเลือด

7. ทารกที่มีเลือดออกทางสะดือและต้องฉีดวิตามินเค เข้ากล้ามเนื้อ

8. ทารกที่เลือดทางสายสะดือมี VDRL หรือ HIV ให้ผลบวก

9. ไม่สามารถดูอุณหภูมิได้ด้วยตัวเอง

ข้อแตกต่างของทารกทั้งสองกลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ทารกที่เกิดในปี พ.ศ. 2534 ได้ให้ดูนมมารดาโดยไม่ให้นมผสม แต่จะให้ทารกดูด 5% Dextrose in Water ตั้งแต่แรกคลอดร่วมด้วยจนกว่าจะมีน้ำนมเพียงพอ

กลุ่มที่ 2 ทารกที่เกิดในปี พ.ศ. 2537 เป็นปีที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 ได้ผ่านการประเมินเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่ - ลูก ทารกที่คลอดปกติจะให้ดูนมมารดาเพียงอย่างเดียว

การวัดอุณหภูมิทารกใช้ปรอทวัดทางทวารหนัก โดยทารกที่อยู่ในตึกสูติกรรมจะได้รับการวัดปรอททุก 12 ชั่วโมง หากมีอุณหภูมิตั้งแต่  $38.0^{\circ}\text{C}$  ขึ้นไป จะถือว่าทารกนั้นมีไข้

ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2534 และ 2537 โดยได้ข้อมูลจากสถานีตรวจอากาศ จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธี t-test

## ผลการศึกษา

ทารกที่คลอดในโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 ในปี พ.ศ. 2534 มีทั้งสิ้น 1,460 ราย ทารกที่อยู่

ในข้อกำหนดในการศึกษา 1,046 ราย มีน้ำหนักเฉลี่ย 3,047.1 กรัม ในปี พ.ศ. 2537 มีทารกทั้งสิ้น 1,576 ราย มีทารกที่อยู่ในข้อกำหนดในการศึกษา 1,050 ราย มีน้ำหนักเฉลี่ย 3,053.6 กรัม (ตารางที่ 1) และพบว่าจำนวนทารกที่มีไข้ในปี พ.ศ. 2537 สูงกว่าในปี พ.ศ. 2534 อย่างมี

นัยสำคัญชัดเจน (ตารางที่ 2)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2534 เปรียบเทียบกับ ปี พ.ศ. 2537 พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทารกในกลุ่มที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2534 และ 2537

|                                          | พ.ศ. 2534           | พ.ศ. 2537           |
|------------------------------------------|---------------------|---------------------|
| จำนวนทารก (คน)                           | 1,046               | 1,050               |
| น้ำหนักแรกเกิด<br>(ต่ำสุด-สูงสุด) (กรัม) | 2,000 - 3,800       | 2,000 - 3,800       |
| น้ำหนักเฉลี่ย ( $\bar{x} \pm S.D$ )      | 3,047.1 $\pm$ 366.9 | 3,053.6 $\pm$ 354.7 |

t-test ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ( $p > 0.05$ )

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนทารกที่ใช้ศึกษาในแต่ละเดือนและทารกที่มีไข้ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์

|       | พ.ศ. 2534      |               | พ.ศ. 2537      |               |
|-------|----------------|---------------|----------------|---------------|
|       | จำนวนทารก (คน) | ทารกมีไข้ (%) | จำนวนทารก (คน) | ทารกมีไข้ (%) |
| ม.ค.  | 77             | 3.9           | 81             | 22.0          |
| ก.พ.  | 97             | 4.1           | 101            | 31.4          |
| มี.ค. | 82             | 3.7           | 78             | 23.4          |
| เม.ย. | 87             | 8.0           | 81             | 62.2          |
| พ.ค.  | 100            | 12.0          | 77             | 60.6          |
| มิ.ย. | 79             | 2.5           | 112            | 25.0          |
| ก.ค.  | 89             | 6.7           | 87             | 28.9          |
| ส.ค.  | 87             | 3.4           | 83             | 26.1          |
| ก.ย.  | 83             | 4.8           | 97             | 35.8          |
| ต.ค.  | 77             | 2.6           | 91             | 31.1          |
| พ.ย.  | 106            | 2.9           | 88             | 44.2          |
| ธ.ค.  | 82             | 3.7           | 74             | 23.2          |

t-test แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ( $P < 0.01$ )

ตารางที่ 3 แสดงค่าอุณหภูมิของแต่ละเดือนในจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2534 และ 2537

|       | พ.ศ. 2534            |                | พ.ศ. 2537          |                |
|-------|----------------------|----------------|--------------------|----------------|
|       | ต่ำสุด - สูงสุด (°C) | ค่าเฉลี่ย (°C) | ต่ำสุด-สูงสุด (°C) | ค่าเฉลี่ย (°C) |
| ม.ค.  | 18.8 - 34.4          | 27.89          | 17.3 - 35.0        | 27.06          |
| ก.พ.  | 18.5 - 37.3          | 27.74          | 19.0 - 37.2        | 28.12          |
| มี.ค. | 23.3 - 37.5          | 30.32          | 19.8 - 38.4        | 29.42          |
| เม.ย. | 21.7 - 38.7          | 30.84          | 22.4 - 39.2        | 30.77          |
| พ.ค.  | 23.5 - 39.0          | 30.29          | 23.0 - 40.4        | 30.40          |
| มิ.ย. | 24.3 - 37.3          | 30.10          | 22.8 - 35.8        | 28.64          |
| ก.ค.  | 22.6 - 38.2          | 29.14          | 23.6 - 36.2        | 28.72          |
| ส.ค.  | 23.5 - 36.9          | 29.03          | 23.1 - 37.7        | 27.86          |
| ก.ย.  | 23.5 - 35.5          | 28.25          | 22.9 - 35.4        | 28.34          |
| ต.ค.  | 21.2 - 34.0          | 27.94          | 18.0 - 35.2        | 27.83          |
| พ.ย.  | 17.5 - 33.0          | 25.73          | 19.8 - 34.7        | 27.37          |
| ธ.ค.  | 17.6 - 34.0          | 25.64          | 17.6 - 34.6        | 26.49          |

t-test ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ( $p > 0.05$ )

ตารางที่ 4 แสดงค่าความชื้นสัมพัทธ์ของแต่ละเดือนในจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2534 และ 2537

|       | พ.ศ. 2534         |               | พ.ศ. 2537         |               |
|-------|-------------------|---------------|-------------------|---------------|
|       | ต่ำสุด-สูงสุด (%) | ค่าเฉลี่ย (%) | ต่ำสุด-สูงสุด (%) | ค่าเฉลี่ย (%) |
| ม.ค.  | 25 - 100          | 75.00         | 33 - 100          | 72.50         |
| ก.พ.  | 21 - 100          | 69.26         | 32 - 100          | 75.16         |
| มี.ค. | 29 - 100          | 74.35         | 26 - 100          | 73.16         |
| เม.ย. | 33 - 100          | 71.72         | 26 - 99           | 68.57         |
| พ.ค.  | 32 - 100          | 71.45         | 31 - 99           | 75.22         |
| มิ.ย. | 41 - 96           | 73.62         | 49 - 99           | 76.97         |
| ก.ค.  | 35 - 87           | 73.42         | 49 - 98           | 77.33         |
| ส.ค.  | 44 - 98           | 78.48         | 42 - 99           | 78.17         |
| ก.ย.  | 52 - 100          | 82.21         | 53 - 100          | 81.13         |
| ต.ค.  | 47 - 100          | 83.43         | 42 - 99           | 78.05         |
| พ.ย.  | 45 - 100          | 77.94         | 46 - 95           | 73.61         |
| ธ.ค.  | 36 - 100          | 73.23         | 31 - 96           | 68.74         |

t-test ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ( $p > 0.05$ )

## วิจารณ์

ภาวะ dehydration fever ในทารกแรกเกิด มักพบในทารกอายุวันที่ 2 และ 3 ในขณะที่มีอาการเป็นปกติดี มักพบในทารกที่ต้องอยู่ในสถานที่ที่มีอุณหภูมิสูงหรือทารกที่อยู่บริเวณที่ถูกรังสีแสงอาทิตย์ และทารกที่ดูดนมแม่เพียงอย่างเดียวเนื่องจากได้ปริมาณน้ำค่อนข้างน้อย<sup>1</sup> ในโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 ได้พบว่าภาวะ dehydration fever ในทารกที่ได้รับการดูแลในตึกสูติกรรมอยู่เสมอ

ก่อนปี พ.ศ. 2529 ทารกที่ได้รับการดูแลจะไม่มีกฎเกณฑ์การให้นมแม่ที่แน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจของพ่อแม่และญาติ บางรายให้ดูดนมแม่ บางรายก็ให้นมผสม ในปี พ.ศ. 2529 ทางโรงพยาบาลฯ โดยกุมารแพทย์ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงได้กำหนดห้ามการให้นมผสมในโรงพยาบาลฯ โดยทารกปกติทุกคนจะให้ดูดนมแม่ตั้งแต่แรกเกิด โดยในขณะที่ให้นมมารดายังไม่ออกจะให้ทารกดูด 5% Dextrose in water พร้อม ๆ กันไปจนกว่าแม่จะมีน้ำนมก็จะงด 5% Dextrose in water ซึ่งได้ดำเนินการเช่นนี้มาจนถึงปี พ.ศ. 2534

ในปี พ.ศ. 2535 โรงพยาบาลฯ ได้เริ่มดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว ตามโครงการสายสัมพันธ์ แม่ - ลูก ซึ่งได้รับการตรวจสอบและผ่านการประเมินในปี พ.ศ. 2537

ผู้รายงานจึงใช้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2534 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2537 เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของภาวะ dehydration fever จากการที่ทารกดูดนมแม่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ให้สารน้ำอื่นร่วมด้วย พบว่ามีอัตราการเกิดภาวะ dehydration fever เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ภาวะดังกล่าวจะพบมากขึ้นในช่วงฤดูร้อนซึ่งอุณหภูมิโดยทั่วไปสูง ซึ่งจากการศึกษานี้จะพบสูงสุดในเดือนเมษายน และพฤษภาคม เมื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิอากาศในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ของทั้งสองปีก็ไม่พบความแตกต่างกัน

การเลี้ยงทารกด้วยการให้ดูดนมแม่ของตนเอง นอก

จากจะช่วยใหทารกได้รับน้ำนมแม่ซึ่งมีคุณค่ากว่านมผสมแล้วยังช่วยให้ทารกได้รับภูมิคุ้มกันต่อเชื้อโรค ทั้งยังมีผลต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจของทารก<sup>2</sup> แต่ก็ทำให้พบภาวะ dehydration fever เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากทารกดูดนมแม่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ให้สารน้ำอื่นทดแทน ซึ่งอาจทำให้ผู้ดูแลทารกเกิดความไม่แน่ใจว่าภาวะใช้ดังกล่าวจะเกิดจากการติดเชื้อหรือไม่ และอาจทำให้ทารกต้องได้รับบาดเจ็บจากการตรวจต่าง ๆ เกินความจำเป็น จึงเป็นสิ่งที่ผู้ดูแลรักษาควรพิจารณา และตระหนักถึงภาวะนี้ จึงควรดำเนินการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างจริงจัง โดยให้ทารก ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี (ดูดเร็ว โดยดูดนมแม่ภายใน 1/2 ชั่วโมงหลังคลอด) เพื่อให้มีน้ำนมแม่มีมากพอ อาจลดอุบัติการณ์ของ dehydration fever ได้ และในกรณีนี้ทารกมีภาวะ dehydration fever ก็สมควรที่จะให้สารน้ำอื่น ๆ ทดแทนเพื่อลดอุณหภูมิในร่างกายลงในขณะที่รอให้น้ำนมมารดาออกอย่างเพียงพอ

## สรุป

ได้ทำการศึกษาภาวะ dehydration fever ของทารกแรกเกิดในตึกสูติกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 จากการที่ทารกได้รับนมแม่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้รับสารน้ำอื่นตามโครงการสายสัมพันธ์ แม่ - ลูก ในปี พ.ศ. 2537 พบอุบัติการณ์ของไข้เพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลปี พ.ศ. 2534 ซึ่งทารกจะได้รับ 5% Dextrose in water ร่วมด้วยในระหว่างที่รอให้น้ำนมแม่มีเพียงพอ

## กิตติกรรมประกาศ

ผู้รายงานขอขอบคุณ นายแพทย์ชัยยะ เสถบุตร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 17 ที่อนุญาตให้เสนอรายงานนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องคลอด ตึกสูติกรรม และกลุ่มงานวิชาการที่ช่วยรวบรวมข้อมูลเพื่อการนำเสนอ

ขอขอบคุณ คุณประจิต วรภิกขิรี หัวหน้าสถานี

ตรวจอากาศจังหวัดสุพรรณบุรีที่ให้ข้อมูลภูมิอากาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รัตน-  
ประเสริฐ และคุณชลิดา ตระกูลสุนทร ภาควิชาคณิตศาสตร์  
และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ช่วยเหลือในการ  
วิเคราะห์ข้อมูล

## เอกสารอ้างอิง

1. Robert MK, Richard EB. Metabolic Disturbances :

hyperthermia in the newborn. In : Richard EB, Robert  
MK, Waldo EN, Victor CV III, eds. Nelson Textbook of  
Pediatrics. 14th ed. Philadelphia : W.B. Saunders,  
1992 : 489.

2. Lewis A. Barness. Nutrition and Nutritional Disorders :  
breast-feeding. In : Richard EB, Robert MK, Waldo  
EN, Victor CV III, eds. Nelson Textbook of Pediatrics.  
14th ed. Philadelphia: W.B. Saunders, 1992 : 116-20.